

„Jelenteg a „legközelebbi láncszem” a szovjet haditudomány, amelyet minden erővel meg kell ragadni és össze kell kapcsolni a fejlődés addigi menetével.”

(Rákosi Mátyás)

BATTHA GYÖRGY őrnagy

Tapasztalatok lóállományunk kiképzéséről és ellátásáról

Rövid dolgozatomban azokkal a tapasztalatokkal kívánok foglalkozni, melyek intézetünk fejlődése során a jelentős tömegű lóállomány kezelése és kiképzése alatt kristályosodtak ki és melyek felhasználását hadseregünk építésében fontosnak és gyakorlatilag értékesíthetőnek tartom.

Ezek a tapasztalatok eléggé szerteágazóak, nem korlátozhatók kizárólag a katonalovak kiképzésére és gondozására, de igyekszem a lényeg kidomborításával lóval foglalkozó bajtársaimnak hasznos útmutatásokat adni.

Hazánk felszabadulásakor a győzelmes Szovjet Hadsereg több ezer lónak átadásával lehetővé tette, hogy kislétszámú honvédségünk tűzfegyvereinek vontatására és az anyagi szolgálathoz akkor nélkülözhetetlen lóállomány hadosztályainknál rendelkezésre álljon. Ez a lóállomány képezte az első években honvédségünk lóállományának magját és az akkori mostoha ellátási viszonyok ellenére csapatainknak anyagi ellátása mellett (anyag, élelem, szállítás) honvédeinkkel együtt jelentősen kivette részét a romeltakarítási, újjáépítési munkákból. A németek által kifosztott és megbénított területek jelentős részén a mezőgazdasági munkák megindulását ugyancsak honvédségünk eme lóanyaga tette lehetővé. A felszabadító Vörös Hadsereg támogatásával és ösztönzésére honvédségünk a felszabadulást követő első hónapokban nagy erővel fogott hozzá a németek által már elrabolni nem tudott tenyész- és katonalóanyagunk összegyűjtéséhez és különösen a többszáz mén és tenyészkanca felkutatásához és a nehézségeket leküzdő gondos ellátásával nemzetgazdasági szempontból is igen értékes munkát végzett. A tenyészmenek megmentésével a fedezettállomások munkájának elősegítésével, valamint

az elpusztult ország első minőségi tenyészménesének létesítésével honvédségünk a fasiszták által 70 százaléokban elpusztított lóállományunk regenerálódását igen komoly léptekkel vitte előre.

Hároméves tervünk sikere lehetővé tette, hogy fejlődő honvédségünk lószükséglete az újból fellendülő hazai tenyésztésünkből úgy minőségi, mint mennyiségi szempontból fedezhető legyen.

Intézetünk — melynek működéséből megállapításaimat ineritem — hosszú időn keresztül vesz részt honvédségünk lóellátásában. Munkájának eredményei, nehézségei és az elért sikerek híven tükrözik vissza azokat a gazdasági és politikai küzdelmeket, melyeket Pártunk és munkásosztályunk irányításával dolgozó népünk az elmúlt harcos évek alatt vívott.

Most csak az elmúlt esztendő alatt szerzett benyomásaimat kívánok részleteiben foglalni.

1. Néphadseregünk fejlődésével és elsősorban a jó politikai nevelőmunka eredményeként honvédségünkben az *öntudatos fegyelem* határozottan megalapozódott. Ezzel azért kívánok foglalkozni, mert nagyértékű lóanyagunkkal észszerű és takarékos gazdálkodást öntudatos fegyelem nélkül folytatni nem tudunk. A lovak gondozása és kiképzése bizonyos lazaságot eredményez, mely még a belrend és a Szolgálati Szabályzatban rögzített katonai előírások maradéktalan végrehajtása esetén sem küszöbölhető ki teljes mértékben. Az élő állattal való lelkiismeretes törődés, a hiányosságok, mulasztások elbírálása, megszüntetése egyszóval az ellenőrzés legalább olyan nehéz feladat elő állítja a fegyelem fenntartása terén a lóval ellátott alakulatok pk-ait, mint például egy gépesített egység pk-át egysége harcképességének fenntartása. Honvédségünk lóanyagában az utolsó év folyamán bekövetkezett lényeges javulás, véleményem szerint, elsősorban az öntudatos fegyelem kifejlődésével megszilárdult anyagi fegyelem eredménye.

2. Az öntudatos fegyelem megalapozása mellett még lovasaink, hajtóink és lovasparancsnokaink *elméleti és gyakorlati tudásának kibővülése* járult hozzá leginkább az utolsó év folyamán lovaink javulásához. Véleményem szerint állategészségügyi szolgálatunk feszes megszervezése mellett ennek köszönhető, hogy az utóbbi hónapokban már csak elvétve fordulnak elő olyan kirívó hiányosságok, mint az elmúlt években. Még most is találok azonban köves úton sebes ügetésben, vagy vágóban hajtó honvédfogattal és láttam sánta lovat dolgoztatni. Az ilyen kíméletlen anyagpazarlásért első fokon mindig a parancsnokokat tegyük felelőssé, mivel ezek az ő nevelőmuknájuk és ellenőrzésük gyengeségeit bizonyítják.

Az utóbbi hónapokban a loátvételek és átadások alkalmával láttam olyan súlyos marsérüléseket, melyeket kétségtelenül a szabálytalan nyergelés okozott. Több esetben a szabálytalan fogatolás, hosszúra eresztett tartóláncok okoztak baleseteket és anyagi károkat. Ezeknek az eseteknek 90 százalékát a kiképzési munka hiányosságai és az egyes pk-ok ellenőrzési kötelességének elmulasztása okozzák és nem az illető hajtó, vagy lovas hanyagsága.

Nyereg- és hámszerszámaink — ha kiképzési szempontokból hagynak is kívánni valót maguk után — jól használhatóak, csak ismernünk kell kezelésüket és állandóan gondoskodjunk karbantartásukról.

3. Mint említettem már, dolgozó népünk hatalmas építőmunkája nyomán lótenyésztésünk is komoly fejlődésnek indult, amit a honvédség részére beszerzett loanyag javuló minősége is igazol. Míg a Horthy-rendszer-alatt a világhírű magyar loanyag legjava a földbirtokosok és tőkések profitja érdekében külföldre vándorolt és hazai célokra (honvédség, kistenyésztők) csak a silány maradék jutott, addig ma a háború okozta hatalmas pusztítás, ellenére is kifogástalan loanyagból válogathatunk.

Itt említem meg, hogy a loanyag kiválasztása igen lelkiismeretesen és szakszerűen történik, amit igazol az a tény, hogy körülbelül 1000 darab lóból mindössze 0.2 százaléknál volt a kiképzés során kezdődő használati hiba (csánkpók, kapta) megállapítható, egyéb rejtett (szavatossági) hibák miatt (rúgós, harapós, karórágó) ugyancsak mindössze 0.3—0.4 százalék bizonyult katonai szolgálatra alkalmatlannak.

A beszerzett lovak izületeinek gyakori kisebbfokú elhasznált-sága, valamint az esetenként (összel, tavasszal) előfordult gyenge erőállapot azt igazolja, hogy az elmaradt formájú kis egyéni gazdálkodások eredményes és takarékos lótenyésztést folytatni nem tudnak és fejlődő állatok időelőtti munkába állításával nemzetgazdaságunknak komoly károkat okoznak. Az ilyen lovakat 3—4 hetes pihentetéssel hozzuk előbb kondícióba. Mint az intézet tapasztalatai mutatják, karámozással a korai és túlzott igénybevétel által okozott merevség nagyobb részben megszüntethető és a lovak szabad mozgásukból sokat visszanyernek.

4. A beszerzett loanyag használhatóságáról a rövid kiképzési idő és csökkentett követelmények miatt csak az előfordult letörések, megbetegedések és kirívó esetek nyújtanak elbírálási alapot. A kiképzés folyamán bekövetkezett sérülések használati hibák 90 százalékát a szakszerűtlen gondozás és edzés, ésszerűtlen munka eredményezte. Különösen a súly viseléséhez és mély talajhoz nem szokott lovak fokozott jármódokban való mér-

téktelen mozgatása, valamint a pataápolás elhanyagolása okozott komoly bajokat (ingyulladás, patarepedés). A fegyelem megszárdulása, a parancsnokok gondos kiválasztása, az ellenőrzések végrehajtása e téren rendkívüli javulást eredményezett. Például az elmúlt kiképzési év 8—10 súlyos ingyulladásos és ugyanannyi patarepedéses esetével szemben 1949/50. kiképzési évben mindössze 3 ingyulladás és 2 patarepedés fordult elő, bár a kiképzési munka és a lovak igénybevétele összehasonlíthatatlanul megnövekedett.

Altalánosságban megállapíthatjuk, hogy a beszerzett lóanyag megfelelő edzés (külső életkörülmények megteremtése és tervszerű munka) mellett katonai célokra jól megfelel. Az a tétel, hogy elsősorban ne a szépségen legyen a hangsúly, hanem a jó használhatóságon, különösen a szovjet lovasság győzelmes harcain során, de honvédségünk jelenlegi fejlődési fokán is mindenben helvtállónak bizonyult Lovainknak az 1949/50. évben az országos és házi lovasmérkőzéseken való eredményes részvétele beigazolta, hogy a nem öncélúan, hanem a kiképzéssel összhangban végzett sport és tervszerű munkával elért sporteredmények lovasaink és lovaink edzését jelentősen elősegítik, a kiképzést változatosabbá teszik. A lovassport katonai jelentőségét még abban látom, hogy lehetővé teszi tisztjeinknek és legénységünknek egyaránt megfelelő szakismeretek elsajátítását, az érdeklődés felkeltésével pedig beviszi a tömegekbe a ló iránti szeretetet. Így elérjük azt, hogy honvédeink a lóban hasznos segítő- és fegyvertársukat látják, kímélni és becsülni fogják, jó ellátásuk és gondozásuk szívügyükké válik. Ennek elérésével, mint egysegeink fejlődése igazolja, úgy a pótlókiképzést, mint a lovasok és hajtók szakkiképzését lényegesen könnyebben és eredményesebben hajthatjuk végre.

Vigyáznunk kell azonban arra, hogy lovaink szeretete ne váljék babusgatássá, nehogy a túlzásba vitt ápolás, kényeztetés lovaink edzetségének, igénytelenségének rovására menjen.

5. Lóanyagunk a különböző *járványos megbetegedésekkel szemben általában ellenállóaknak bizonyul*. A tömeges mirigykóros megbetegedések magyarázatát a megváltozott életkörülményeken kívül a hűvös, hideg időben történő vasúti szállítások, mértéktelen edzés és szakszerűtlen kezelésben (áeü. rendszabályok mellőzése) keressük. Jó erőállapotban, megfelelő ellenőrzés és állandó orvosi kezelés mellett ezek a járványhullámok is veszélyteleneknek bizonyultak. A bekövetkezett elhullásokat ez esetben is túlnyomó részben egyéb más belső szervi bajok okozták és a fellépett mirigykór csupán elősegítette a betegség elhatal-

masodását. Az elmúlt időszakban előfordult 2 takonykóros megbetegedés állategészségügyi szolgálatunk ébersége és alaposága folytán még kezdeti stádiumban megállapítást nyert és a beteg egyedek kiirtásával, valamint a szigorú eu. rendszabályokkal minden további fertőzés nélkül lokalizálható volt.

Bár e téren pontos elbírálást nem végezhetünk, kétségtelenül megállapítható, hogy a közepes természetű, zömök és nyugodt vérmérsékletű, az arabs ősök szívósságát örökölt magyar félvéreink úgy a nagytermetű, puhább noniusokkal, mint a sodrott lovakkal szemben minden téren ellenállóbbaknak, szívósabbaknak és jobb takarmányértékessítőknak bizonyulnak. Ismétlem azonban, hogy az általunk eddig támasztott mérsékelt követelményeknek úgy a tápértékben gazdag csanádi, hajdúsági zöldtakarmányon nevelkedett nagy noniusok, mint a dunántúli sodrottak szintén minden tekintetben megfeleltek.

Az előbbi követelményeknek megfelelő lótipus tömeges és tervszerű tenyésztése megfelelő tényezőanyag beállításával, valamint az edzésnek már a csikónevelés terén való észszerű alkalmazása országos lótenyésztésünk jövő feladatai közé tartozik.

6. *Lovaink edzése és kiképzése gondos és kielégítő takarmányozás hiányában éppen olyan károkat okoz, mint a tervszerűtlen munka vagy a hanyag ápolás.* Mezőgazdaságunk és kereskedelmünk szocialista fejlődése a korábbi évek takarmánynehézségeit és az e téren uralkodó tervszerűtlenségeket, takarmányüzérkedéseket lényegében már megszüntette, azonban még igen sok javítani való van a takarmánykészletek tárolása, kezelése terén és a takarmányozás észszerű végrehajtásában. E kérdés terén még anyagi és egyéb parancsnokaink is gyakran felületesen járnak el, nem értékelik e két tényező döntő befolyását lóanyagunk állapotára és így nem eléggé kezdeményezőek a nehézségek leküzdésében sem.

Előfordult például, hogy egyik szak. pk. a pótszerezésre kiadott tengerit és zabot keverten etette, más esetben a munka nélkül álló sánta lovaknak a teljes lótapot adták és a pk. meglepetésével fogadta, hogy az egyébként szelíd lovak rúgásaikkal súlyos sérüléseket okoztak.

7. Igen gyakran előfordul, hogy a lovaskiképzés követelményeinek megszabásánál nem vesszük eléggé tekintetbe *lóápoló és hajtó honvédeink erős fizikai igénybevételét*, melyet az állandó lekötöttség, a nagy tömegű és súlyos takarmánykészletek gondozása, az istállók takarítása, lovak etetése, ápolása jelent.

Magam is beleestem ebbe a hibába a 47—48-as években és az utolsó hónapok eredményes munkája igazolta, hogy az akkor

előfordult aránytalanul sok sántaság, baleset oka nem utolsósorban az egyébként is hiányosan kiképzett legénység túlzott fizikai igénybevétele volt. Ugyanezt tapasztaltam más egységeknél is például olyan formában, hogy a beosztott loápolókat „üres” idejükben irodák takarítására, stb. vették igénybe, vagy hávonta cserélgették őket nem lovasított honvédekkel. Elsősorban a lovaglás a szervezetnek erős fizikai igénybevételét jelenti, mely kellő erőnlét (edzés) hiányában még egy fiatal, egészséges ember egész munkaerejét is kimeríti és egyéb szellemi vagy fizikai munka elvégzésére is alkalmatlanná válik.

Erről nem szabad soha megfeledkeznie annak a parancsnoknak, ki valamely okból a már kiképzett hajtó vagy lovas honvédet fel akarja váltani.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy honvédségünk jelenlegi loányaga jól használható és katonai célokra megfelel. A mi feladatunk, hogy tévszerű munkával és bánásmóddal ezt az értékes anyagot szívós, edzett, nagy igénybevételeket, nélkülözéseket jól bíró hadihasználható állapotba hozzuk.

Ennek megvalósítása érdekében fontosnak tartom, hogy vezetésünk a lehetőségek és az egyéb feladatok szabta kereteken belül tanfolyamok, összevonások tartásával elsősorban lovas- és fogatos parancsnokaink szaktudását egységes irányítással és gyakorlatias módon az eddigieknél még fokozottabb mértékben fejlessze. E célra elsősorban vonategységeinknél és a löldomítótelepnél egységes kiképzési tervezetek alapján olyan munka megindítását tartanám célszerűnek, mely ilyen tanfolyamok tartásához gyakorlati alapul szolgálna. Itt elsősorban a pótló kiképzési tervezetek központos összeállítására gondolok, de a modern néphadsereg követelményeinek megfelelően lovas kiképzésünk új alapokra helyezését is fontosnak tartom.

Befejezésül még egyszer hangsúlyozom, hogy dolgozatomban lovaink kiképzésének és gondozásának terén csak egyes szempontokat ölel fel. Az általam csak érintett kérdésekre rendeleteink és szaklapjaink hasábjain arra hivatott bajtársainktól nagyjából már választ kaptunk. Feladatunk elsősorban ezek elsajátítása és a gyakorlatban való alkalmazása.

Megállapításaim, tapasztalataim egyoldalúsága miatt is bizonyára gyakran kiegészítésre szorúlnak. Rá kívántam mutatni, — és ez volt céлом is, — hogy értékes loanyagunk óvása és célszerű használata igen fontos honvédségi és nemzetgazdasági érdek. Ezt tudni, gyakorlatban alkalmazni minden parancsnoknak kötelessége és ha ehhez gondolatokat tudtam kelteni, soraim elérték céljukat.